

Anderš, Josef

Симпозіум українців у Оломоуці

Opera Slavica. 2004, vol. 14, iss. 4, pp. 39-42

ISSN 1211-7676

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/117832>

Access Date: 05. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

- Sís, Vladimír – Ivanov, Boris – Rusínský, František: *Nový kapesní slovník jazyka českého a bulharského*. Nakladatelství Jindřich Lorenz, Třebíč 1922.
- Romanska [Vranska], Cvetana: *Češko-bálgarski rečnik*. Universitetska pečatnica, Sofija 1947¹, 1949², DI Nauka i izkustvo, Sofija 1961³.
- Prošek, Bohdan: *Bulharsko-český a česko-bulharský technický slovník*. SNTL, Praha 1958.
- Hora, Karel a kol.: *Bulharsko-český slovník*. Nakladatelství ČSAV, Praha 1959.
- Prošek, Bohdan: *Bulharsko-český a česko-bulharský kapesní slovník*. SPN, Praha 1964¹, 1969², 1976³, 1983⁴.
- Krátošková, Marie – Leitnerová, Věra – Vasileva, Sima: *Rusko-česko-bulharský oděvářský slovník*. Výzkumný ústav oděvní, Prostějov 1971.
- Bublová, Marie – Videnov, Michail: *Česko-bulharský, bulharsko-český slovník na cesty*. SPN, Praha 1978¹, 1987².
- Panev, Petr: *Česko-bulharský základní hospodářský slovník pro zahraniční studenty VŠE*. SPN, Praha 1978.
- Panev, Petr: *Bulharsko-český základní hospodářský slovník pro zahraniční studenty VŠE*. SPN, Praha 1982.
- Kutínová, Blanka a kol.: *Bulharsko-český a česko-bulharský technický slovník*. SNTL + DI Technika, Praha, Sofija 1988.
- Ivančev, Svetomir a kol.: *Češko-bálgarski rečnik v dva toma*. Trud + Prozorec, Sofija 2002.

Симпозіум українців у Оломоуці

26–28 серпня 2004 р. в Мистецькому центрі Університету ім. Палацького в Оломоуці відбувся 2-й Оломоуцький симпозіум українців, організований Секцією україністики кафедри славістики Філософського факультету Університету ім. Палацького. Тема симпозіуму: "*Сучасна україністика: проблеми мови, літератури та культури*".

У представницькій міжнародній конференції, яка відбувалася під патронатом Міжнародної й Чеської асоціації українців, брали участь учені з Чехії, України, Австрії, Польщі, Росії та ін. країн Середньої і Східної Європи.

Відкрив конференцію завідувач Секції україністики проф. Й. Андерш, який сердечно привітав учасників з початком роботи форуму і надав слово для вітання гостям. Учасників симпозіуму вітали проректор Університету ім. Палацького доц. В. Ржеган, заст. декана Філософського факультету доц. З. Пехал, декан Філологічного факультету Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника проф. М. Лесюк, професор Інституту славістики Віденського університету М. Мозер, голова Словацької асоціації українців, акад. НАНУ проф. М. Мушинка та тимчасово повірений у справах України в Чеській Республіці І. Кушнір.

Після урочистої частини розпочалось *пленарне засідання*, на якому було заслухано три доповіді. Доповідь Й. Андерша (Оломоуць) "Типологія простого слов'янського речення і український мовний матеріал" була присвячена виявленню специфічних рис української мови у зіставленні з іншими слов'янськими й не-

слов'янськими та їх значенню для побудови загальної типології простого слов'янського речення. У доповіді **М. Мозера** (Відень) "Мовний світ Львівського "Studium ruthenum" аналізувався характер мови в т. зв. "Studium ruthenum"; було зроблено припущення, що в ньому перекладали з церковно-слов'янської мови на польську, а не на народну українську, у якій ще не була вироблена потрібна лексика. У доповіді **Р. Омеляшка** (Київ) "Історико-етнографічні дослідження в зоні Чорнобильської катастрофи (науково-організаційний та методологічний аспекти)" було відзначено важливість збереження культурних пам'яток забрудненої радіацією зони; до речі, цим займається очолювана доповідачем історико-культурна експедиція.

Основна робота конференції проходила в трьох секціях – *мовознавчій, літературознавчій і культурологічній*.

Проблематика *мовознавчої секції* була зв'язана з граматикую й історією, лексикою і семантикою, словотвором та ономастикою української мови. Доповідь **О. Бондаря** (Одеса) "Лінгвоекологічна система орієнтирів та координат як підвалини прескриптивної лінгвістики" була присвячена співвідношенню дескриптивної і прескриптивної лінгвістики і визначенню системи орієнтирів та координат для останньої (автором був запропонований лінгвоекологічний підхід). У більшості доповідей увагу було звернуто на проблему "українська мова та інформація" (доповідь **О. Остапчук** (Москва) "Комунікативний потенціал мови: українська мова в інтернеті"), проблему "мова і мовлення" (доповіді **В. Грещука** (Івано-Франківськ) "Твірна основа як типологізувальний чинник у дериватології", **С. Соколової** (Київ) "Префіксація дієслів доконаного виду в українській мові", **М. Скаба** (Чернівці) "Особливості використання українцями іменників-загальних назв для номінації адресата мовлення", **О. Бас-Кононенко** (Київ) "Породження мовлення: психофізіологічний та експериментально-фонетичний аспекти", **В. Іващенко** (Київ) "Термін *концепт* у лінгвопсихологічному осмисленні", **М. Арделян** (Харків) "Прислівники як аналоги займенникових слів у позиції корелята просторово-ототожнювальних речень"), проблему "історія української мови у зв'язку з її сучасним станом" (доповіді **В. Передієнка** (Київ) "Староукраїнські тексти другої половини XVI – XVIII ст. як об'єкт лінгвістичного аналізу", **Н. Маліневської** (Київ) "Морфонологічні явища в дієслівній словозміні української мови XVII ст.", **Л. Гнатюк** (Київ) "Світ людини в староукраїнській книжній традиції кінця XVI – XVIII століть", **Н. Русаченко** (Київ) "Морфонологія як напрямок дослідження"). Зоосемізми як мотиваційна база одиниць вторинної кваліфікативної номінації в українській мові стали предметом доповіді **А. Архангельської** (Рівне), а авторський неологізм в українській поезії XX ст. і його лексикографічний опис – доповіді **Г. Вокальчук** (Рівне).

Про жаргонну лексику в системі сучасної української мови, джерела поповнення українського молодіжного сленгу, запозичені імена як твірні основи українських ойконімів, терміни латинського походження в українських та чеських лінгвістичних текстах говорилося відповідно в доповідях **В. Ленделової** (Прага), **З. Рожченко** (Київ), **З. Купчинської** (Львів), **Р. Семеракової** (Оломоуць). Критичний аналіз функціонування окремих груп лексики за минулого режиму було зроблено в доповідях **М. Скаб** (Чернівці) "Функціонування релігійної та церковної лексики в радянській час: ситуація та наслідки (на матеріалі української лексики *душа*)" та **Н. Колесник** (Чернівці) "Фольклорний антропонімкон радянської доби як вияв процесів профанатії та перекурення в українській системі називання цього періоду".

На *літературознавчій секції* було розглянуто коло питань, присвячених дослідженню української літератури на різних етапах її розвитку, з'ясуванню типологічних ознак і зв'язків слов'янських літератур, вивченню особливостей фольклорних жанрів. Зокрема, **Н. Видащенко** (Харків) у доповіді "Аркадій Любченко – непізнана постать української літератури ХХ століття" як основну рису творчої манери письменника вважає те, що він зруйнував межу між жанрами і напрямками, синтезувавши психологізм, імпресіонізм, символізм, реалізм та неobaroko. Про специфіку українського модернізму, філософські аспекти художніх творів, творчу манеру окремих письменників йшлося в доповідях **Н. Варич** (Харків) "Слова залізни й фарфорові" **Гео Шкурупія**", **І. Бурлакової** (Харків) "Генеза міфосвіту в повісті "Старший боярин" Тодося Осьмачки", **Т. Трофименко** (Харків) "До проблеми західних впливів: поклоніння Христовим ранам у збірці "Перло многоцінне" Кирила Транквіліона Ставровецького", **О. Дзюби–Погребняк** (Київ) "Албанська "дорога смерті" очима українського письменника".

Особливості автопортрета Лесі Українки аналізувалися в доповіді **С. Богдан** (Луцьк) "Домінанти автопортрета Лесі Українки за її епістолярією". **О. Турган** (Запоріжжя) у доповіді "Шляхи рецепції античності в українській літературі к. ХІХ – поч. ХХ ст." визначила такі основні шляхи освоєння античності в творчості Лесі Українки, **О. Кобилянської** та ін. письменників цього періоду: символізація традиційних образів і сюжетів, інтерпретація й трансформація античного міфу й творення авторської міфології, показ діалектичного поєднання різних етапів античності, синтез античного міфу й національного. Питання дослідження української романістики першої половини ХХ ст., вивчення жанру українських пародійних дум, реконструкції хронологу "Вечорів на хуторі біля Диканьки" **М. В. Гоголя** в англійських перекладах через відтворення вихідного топонімікону були в центрі уваги доповідей **М. Васькова** (Запоріжжя), **І. Коваль–Фучило** (Київ) та **І. Шами** (Запоріжжя).

Культурологічна секція зосередилась на проблемах світобачення українців, культурі мови і мовлення, українсько-чеських культурних взаєминах. У доповіді **А. Мойсієнка** (Київ) "Мова як світ світів" обстоювалась теза, що зовнішньомовна парадигма передбачає функціональний аспект дослідження слова на засадах антропоцентризму і когнітивізму. **М. Лесюк** (Івано-Франківськ) у доповіді "Культура мовлення в сучасній Україні" говорив про те, що українська мова зазнає сильного впливу російської, завдяки чому перетворилася у мовленні багатьох мешканців України на суржик; доповідач навів основні помилки у мовленні і подав рекомендації до їх виправлення. **Г. Миронова** (Брно) у доповіді "Променювання української культури поза межі України" зробила спробу осмислити проблему української культури як елемента європейської цілісності в інтерпретації **Д. Чижевського** та інших сучасних дослідників. **Д. Будняк** (Кельце) говорила про сучасне бачення світу з комунікативної точки зору, **У. Холод–Мартинець** (Івано-Франківськ) – про лемківську мовно-культурну спадщину в європейському контексті, **С. Руденко** (Харків) – про дотримання біблійних настанов та принципів харчування як частину культури сучасного православного українця, **М. Дольницька** (Оломоуць) – про мовознавчі "відчити" **Івана Панькевича** в роках 1920–1945 (хроніка і документація) а **М. Мушинка** (Братислава) – про найновіші публікації словацької україністики.

Українсько-чеська тематика була представлена в доповідях киянок **Л. Даниленко** "Етнічні стереотипи засобами чеської мови" та **О. Палій** "Суперечки про твор-

чість Мілана Кундери на сторінках еміграційних видань". Іронічний аспект фреймової репрезентації асоціативного поля "відносини влади й громадян" у мові української преси останнього десятиліття досліджувала Г. Яновська (Харків)". Р. Трифонов (Харків) у доповіді "Харківські засоби масової комунікації про реформування українського правопису (проект) наприкінці 1990-х – на початку 2000-х рр.: місце фреймових структур у дискурсі" зробив спробу з позицій когнітивної лінгвістики узагальнити й типологізувати судження харків'ян про українську мову, її правопис та ймовірні зміни в ньому.

Заслухані доповіді відзначалися актуальністю тематики, ґрунтовним характером теоретичних ідей і положень та глибоким аналізом залученого ілюстративного матеріалу і, як такі, безперечно, викликали багато запитань в учасників і жваву дискусію. Відрадно, що на конференції з доповідями виступало багато молодих науковців.

Тексти доповідей було видано у вигляді збірника статей заздалегідь до початку симпозіуму (Ucrainika I. Současná ukrajinistika: problémy jazyka, literatury a kultury. Univerzita Palackého v Olomouci. Olomouc 2004, 406 s.), що також сприяло успішній роботі конференції.

Третій Оломоуцький симпозіум українців вирішено провести 24–26 серпня 2006 року (див. сайт: www.upol.cz/slavistika).

Йозеф Андерш

K nedožitým osmdesátinám docenta Bedřicha Česala (4. 10. 1924 – 12. 8. 2004)

V letních měsících tohoto roku nás zastihla smutná zpráva o smrti docenta katedry ruského a francouzského jazyka Fakulty pedagogické Západočeské univerzity v Plzni PhDr. Bedřicha Česala, CSc. Česká jazykovědná rusistika ztrácí v B. Česalovi jednoho ze svých významných odborníků.

Rodák z Olešné u Nezvěstic působil na plzeňských vysokých školách celé půlstoletí. Po studiu na klasickém gymnáziu v Plzni a po studiu latiny a ruštiny na Filozofické fakultě Karlovy univerzity v Praze se vrátil do Plzně a Rokycan jako středoškolský profesor (v letech 1949-1954) a od r. 1954 spojil svou práci i osud s vysokými školami v Plzni. Nejdříve učil na Pedagogické fakultě, kde se podílel na založení a rozvoji rusistiky v Plzni a kde později vedl katedru cizích jazyků a literatur (1968-1970). Po nuceném odchodu z fakulty působil na katedře cizích jazyků Vysoké školy strojní a elektrotechnické jako odborný pracovník (překladatel), sporadicky jako učitel.

Po rehabilitaci v r. 1990 se vrátil na Pedagogickou fakultu a po habilitaci na Pedagogické fakultě Karlovy univerzity v r. 1991 byl jmenován docentem. Na Pedagogické fakultě Západočeské univerzity přednášel ruskou syntax a stále více se věnoval i svému druhému oboru – latinskému jazyku až do r. 1999, kdy se podrobil náročné operaci. Avšak i poté udržoval úzký kontakt s fakultou. Působil ve vědecké radě fakulty, ve státních zkušebních komisích a pokračoval ve vědecké práci.

B. Česal jako vysokoškolský pedagog vychoval stovky učitelů, kteří dodnes vzpomínají na jeho náročnost, preciznost, ale zároveň též chápvavou shovívavost. Předmětem jeho